

# SÓVÁR TÖRTÉNETE, HADI- ÉS MŰLEÍRÁSA.

## I.

Sáros vármegyében e név alatt két különböző helyen épült vár volt, melyek egymástól 6 km távolságra estek, de a másodikat csak a régi várnak pusztulása után építették; ez azután az elsőnek nevét vette át. Az első és előbbi vár a Tárca folyó balpartján, a Sóvár nevű községtől délre emelkedő mai „Várhegyen“, a másik a „Tarkeu“-hegyen épült.<sup>1</sup> Hogy az elsőt, az úgynevezett „királyi várat“, mint végvárat, ki építette és mikor? eddig még nem volt megállapítható.

A névtelen királyi jegyző, munkájának XVII. fejezetében, a következőket írta: „Árpád vezér és minden előkelői Ungvárról Szerencsig érve, itt mind cselédestől dolgukat félretéve, gunyhókat csinálván maguknak, pihenő helyet választának és ott nem kis ideig maradának, míg minden velök szomszéd helyeket meghódítottak; t. i. a Sajó vizéig és Sóvárig.“ (Castrum salis-nak nevezi.)

Ezen a helyen tehát a hadászati tekintetek indokolták a vár építését, mely előnyös helyzeténél fogva uralkodott a Tárca folyó szűkülő völgyoszorosán. Innét a völgy könnyen megfigyelhető és minden ellenséges támadás, akár északról, akár délről, könnyen megakadályozható; de a várnak az itteni sóaknak biztosítása volt a főfeladata. A sótartalmú vizet tömlők segítségével emelték ki és főzés által termelték a sót.

Az említett előnyök dacára, Sóvárnak végvárjellege mégis már a XIII. században megszűnt. Helyzete a Várhegyen és a névtelen hagyománya bizonyítja, hogy itt egy úgynevezett „Gátvár“ már a honfoglaláskor létezett, tehát keletkezése a történelemelőtti időbe nyúlik vissza. Pál ország-híró levele szerint 1223-ban Chykorey Hermann és testvére, Bogomér, bírták ezen várat. Ezeket a testvéreket IV. Béla király hívta be hadiszolgálatra Lengyelországból hazánkba és nekik Sópatak falunak, valamint a sóskútnak egy részét használatra engedte át.<sup>2</sup>

A jelenlegi Sóvár község helyén ez időben szerény kis falu volt „Sópatak“, a hasonló nevű patak mindkét partján.

Első nevét ettől kapta, később vette fel a „Tót-Sóvár“ elnevezést, midőn a sóvári vár védnöksége alatt oda tót nyelvű bevándorlókat telepítettek le. Miután a tatárok 1241-ben ezt a vidéket is feldúlták, a várhegyen épült Árpád-kori „Sóvár“ ugyanennek sorsában részesült, a rombolás után pedig helyére a királyi vár csupán fából épült fel ismét. A várbirtok 1261-ben Echy comes tulajdonába ment át, kinek azt V. István ifj. király adományozta. Ezen adománylevélből tudjuk, hogy a birtok határába eső földrészen Szent László tiszteletére épült templom állott, felette pedig Myco nevű sólymár lakott. Echy comest az adományozott birtokba ugyanazon évben Tekus sárosi ispán be is iktatta.<sup>3</sup>

Ebben az időben, V. István ifj. király uralkodása alatt, tűnnek fel a Baksa-nembeliek Zemplénben. Tamás fia, Simon, a sárospataki királyi várban hivatalt vállalván, egyik fia, György, a királyi hadivállalatokban, nevezetesen: 1271, 1277, 1278, 1280 és 1281-ben kiváló érdemeket szerzett; ezért 1285-ben Sóvár, Sópatak és Delne sárosmegyei falvakat az ott létező sóbányákkal és sóskúttal kapta adományba. Mátyás mester, újvári esperes és a királyné udvari káplánja, valamint András főispán, a földek határait bejárván, még ugyanez évben, minden ellentmondás nélkül, a nevezett György mestert az adományozott birtokba beiktatták. Az adománylevél szövege szerint és a Soós-család levéltárából szerzett egyéb adatokból kiviláglik, hogy az 1. ábrán kimutatott, *a*-tól *z*-ig jelzett patakokon belül eső terület jutott György mester tulajdonába, mely körülbelül 242·500 négyzetkilométert tett ki. Északról az úgynevezett „Mogluch“ 337 ◊ magaslati számmal jelölt hegyecske, mely a mai Remenye község határában fekszik és az alatta elvonuló „Nagy-út“, az ettől délre eső mai Hrabovec vize, a „Sebes“ és „Medyes“ patakok; nyugatról a „Szekcső“ és Tárca folyása; délről a „Magoshid pataka“, a „Király-hegy“ 602. ◊ m. sz. alatt fakadó mai névtelen, egykor „Száráz-patak“-nak nevezett, az egykor „Körös“-, ma Balki-patak néven ismeretes forrása, a Delna felső folyása, az 1092. △ „Simonköve“; keletre a „Bisztra“ és Topoly folyása által volt határolva.<sup>4</sup> (1. ábra.)

Az adományozás alkalmával Baxa, Detre, Dénes, Simon és Tamás, az adományt nyerő György mester testvérei, kijelentették, hogy ők és utódaik erre az adományra semmiféle jogot nem formálhatnak, kivéve ha György mester utódok nélkül találna elhalni, mert ezt György mester kizárólag fegyveres szolgálat által maga szerezte. De ezen év február havában a tatárok ismét betörték az országba és György mester a királyi rendeletére, minden rokonaival együtt, Regéc



alá volt kénytelen ismét távozni. Hogy azonban birtokát megtámadástól és elfoglalástól biztosíthassa, Tamás nevű szolgáját az úgynevezett „Tarkeu“-hegyre<sup>5</sup> rendelte, nehogy valaki azon hegyen, míg ő távol lesz, várat építsen s onnét birtokából elűzhesse. Ezt a „Tarkeu“-hegyet Tamás hűségese vigyázva meg is védelmezte és midőn a tatárok megtámadták, győzelmet is aratott felettük. Ez alkalommal számos keresztényt szabadított meg a tatár fogságból.

Regéc alatt György mester a tatárokkal, miután ezek Borsodon, Hevesen át Pest felé nyomultak, csak akkor került ütközetbe, midőn azok néhány heti kalandozás után visszavonulóban, Regéc várát újból megtámadták. Ezen ütközetnél már ott volt György mesternek fent említett Tamás nevű fegyveres szolgája, később sógora, miután nővérét feleségül adta neki. Itt a harc hevében György mester lovával elbukván, Tamás saját lovát adta alája és őt a biztos haláltól megmentette.<sup>6</sup>

Mikor a tatárok az országból kivonultak, csak akkor gondolhatott György mester megint arra, hogy a „Tarkeu“-hegyen régibb terve szerint várat építsen. György mester tehát ezek után a királyhoz fordult kérelmével, hogy uradalmán várat építhessen, mert csak úgy védheti meg azt az idegen becsapások ellen. IV. László király 1288-ban meg is engedte a vár felépítését s ezen levelében újból megerősítette őt Sóvár birtokában.<sup>7</sup>

III. András király is megerősítette Simon fia Györgyöt 1291 szeptember 5-én a fenti birtokban. E levelében felsorolta érdemeit, kiemelvén a Görgény nevű álkirályfi üldözése és Patak királyi vár átadása alkalmával, továbbá az 1276., 1278—1290., de főképen az 1291. évi Ausztria ellen viselt hadjáratban tett szolgálatait, hol a Lajta melletti Rohrau-vár vívása alatt súlyosan megsebesült.<sup>8</sup> És felemlítette azt is, hogy Bécs ostromakor hadi értelmiségének erős tanubizonyságát adta.<sup>9</sup>

A szepesi káptalannak 1314 augusztus 3-án kelt levele szerint János (néhai Sówári György fia) megerősíti atyja azon adományát, melyet az Synká mester részére tett, 30 márkát adván annak a sóskútból hadi érdemeiért, mely okmányban Synka hadi érdemei felsoroltatnak. Az okmány szerint: Wyck cseh, ki akkor Sáros várát bírta, a Sóskútat elfoglalta, de a fölébe épült várat a Várhegyen Synka mester — mert azt megvédeni nem volt elég ereje — elhamvasztotta. Wyck pedig, foglalásának biztosítása céljából, a régi királyi vár helyére egy másik várat épített. Mikor pusztult el ez a vár végképen? nem mutatható ki, de a kiderített tényekből vilá-

gos, hogy Wyck nevű cseh vitéz szereplése a tatárok betörése utáni és a „Tarkeu“-hegyen tervezett vár építésének ideje közé esik. Miután pedig ezen oklevél tanúsága szerint Wycknek Nagy-Sáros várában való tartózkodása ugyanegy időben említettetik, ebbeli szereplése az 1288. évet megelőzte, mert különben György mester — ha a régi sóvári vár még állott volna — nem kért volna a sósujfalusi határban való vár-építésre engedélyt. A sóvári királyi várat tehát csehek építették fel újból, még pedig rendes szokásuk szerint fából, mit különben az is indokol, hogy az ilyen erősítési építéseket, az akkori zavaros időkben, kénytelenek voltak sürgősen befejezni. És habár még 1474-ben is megemlékeznek róla, ennek a várnak védőszerepe már nagyon alászállott, amit a későbbi események derítenek fel. A csehek által a régi királyi vár helyére épített favár pusztulásnak indulván, a György mester által a „Tarkeu“- vagy „Tarkő“-hegyen felépített vár vette át a sóvári várhegyen volt királyi és a — csehek által épített — leégett favárnak helyi szerepét is. Ez időtől kezdve a sósujfalusi határban fekvő „Tarkő“-hegyen felépült várat is nevezték „Sóvár“-nak (1. ábra  $\triangle$  661. m. sz.).

Ez utóbbinak és vidékének helyszínfekvése a következő: Sándi Gyula rajztanár felvétele szerint, ki a Vasárnapi Ujságban 1863-ban ismertette ezt a várat (2. ábra), Eperjestől kissé délkeletre, a 48. és 49. fok északi szélesség között és a 39. keleti hosszúsági fokon fekszik. A katonai térkép szerint a sóvári hegység Simon-kövéről hét ágban terül el észak, nyugat és dél felé. Az első ág közvetlen a Sebes-patakra ereszkedik északra (1. ábra). A második és harmadik ág, rövid szárákkal, 6—700 m magasságú kúpokkal, a sósujfalusi határban lapul el. A negyedik ág, nyugatra egy negyedóránnyira Sósujfalutól, a 661.  $\triangle$  felmérési magaslati számú sziklatömbben ér véget. Az ötödik ág „Éles-szög“ (osztrahora) elnevezés alatt ereszkedik egészen a Tárcáig. A hatodik ágat „Kőszirt“-nek nevezik (Kamena-hora) és végre a hetedik ág „Sóska“ (styawnica) elnevezéssel van jelezve. Ez az utolsó két ág déli irányban a Delna-patakra ereszkedik. György mester az ő és övéi védelmére, ezen hegysoport „negyedik“ ágán levő sziklaszirt „lejtőkúpjára“ építette várat kőből. Az építkezés 1288—1298 közt történhetett, miután ő csak 1288-ban kapta várépítési jogát, tehát 1288 előtt nem foghatott az építéshez. Az építkezés befejezését pedig azért tehetjük az 1298. évre, mert ugyan ezen évből kelt egyik oklevelén ily kifejezést találunk: „mignem mi, várat építettünk“, mely kifejezés már egy befejezett ténnyről számol be.<sup>10</sup>



2. ábra. Sívár 1863-ban.

Amint látni fogjuk, György mester jól választotta meg a helyet ennek a kövárnak az építésére. Uradalmának kellő közepén rakta le a kis, de annál erősebb vár alapzatát és építette meg erősségét. A vár fokáról északra látta Kapi és Sebes várát, délre pedig a változó bérces hegységeken át eltekintethett egész Amade és Regéc várakig, míg keletre a sóvári hegység rengetegei zárták el a láthatárt.

## II.

György mesternek 1305 körül bekövetkezett halála után, Chykorey utódai nevében: Tamás és Pál fiai, az 1328 május 28-án kelt országbírói levél tanúsága szerint, hamis okmánnyal támadták meg Soós Pétert, György fiát. Azt állították, hogy nekik Sópatakra és a Sós-kút részére kiváltságlevelük van, melyet az egrí káptalan sekrestyéjében őriznek. Ez alapon követelték azokat a javakat. Péter mester, György fia, az ebből keletkezett per folyamán bemutatván IV. László király kiváltságlevelét 1285-ből és még az 1288. és az 1289. évből származottakat is, kitűnt, hogy Sóvár, Sópatak és Delne, a sós-kúttal együtt, György mesternek és örököseinek örök jogon adományoztatott, mely okmányok tanúsága szerint ezen birtok azelőtt néhai Vilmán, örökös nélkül elhalt harcosé volt. IV. Béla király Chykorey Hermann és Bogomer lengyeleket, mint idegen jövevényeket, csak úgy telepítette meg e jószágba, hogy ittartózkodásuk alatt a királyi hadban szolgálni voltak kötelesek és Sópataknak, valamint a Sós-kút-résznek „nem tulajdonjogát“, hanem csak ideiglenes használatát engedte át nekik, míg hadi szolgálatot teljesítenek. Soós Péter, kinek emlékéért Pétervágása községe tartja fenn, a per során bebizonyította, hogy ezen birtokokkal György mester jutalmazva lett. Chykorey fiai tehát hamis okmánnyal igyekeztek György mesternek vére hullásával szerzett birtokait az utódoktól elperelni. Az általuk felmutatott káptalani kiváltságlevelél különben pecsét hiányán kívül még keltezve sem volt, mi az akkori felfogás szerint annak hamis voltát bizonyította. Ezeken felül Tamás, mint a Chykorey fiainak képviselője, elismerte, hogy ezek és örökösei azon birtokot egy pillanatig sem bírták; György mester pedig negyven esztendőnél tovább volt az adományozott birtokban tulajdonos. Erre az ítélet meghozatván, Tamás követelésével elutasított és Chykorey örököseinek örök hallgatást parancsoltak.<sup>11</sup> Körülbelül addig az ideig (1339-ig) a mai Sóvár helységet Sópataknak nevezték, ezentúl már Sóvár néven fordul elő.<sup>12</sup>

Az újonnan felépült várnak csupán egy várnagyát sikerült eddig megállapítani, ez György, Ábrahám fia, volt. Ezt, állítólag, delnei Kakas János fiai: Márk és András, 1423-ban társaikkal megtámadták, javaitól megfosztották és megölték. Az esemény felderítésére kiküldött bíróság jelentése szerint, a nevezett sóvári várnagy csakugyan megtámadtatott, javaitól megfosztatott, sőt meg is öletett; de hogy a delnei Kakasok ölték volna meg, azt a vizsgálat során bebizonyítani nem lehetett.<sup>13</sup>

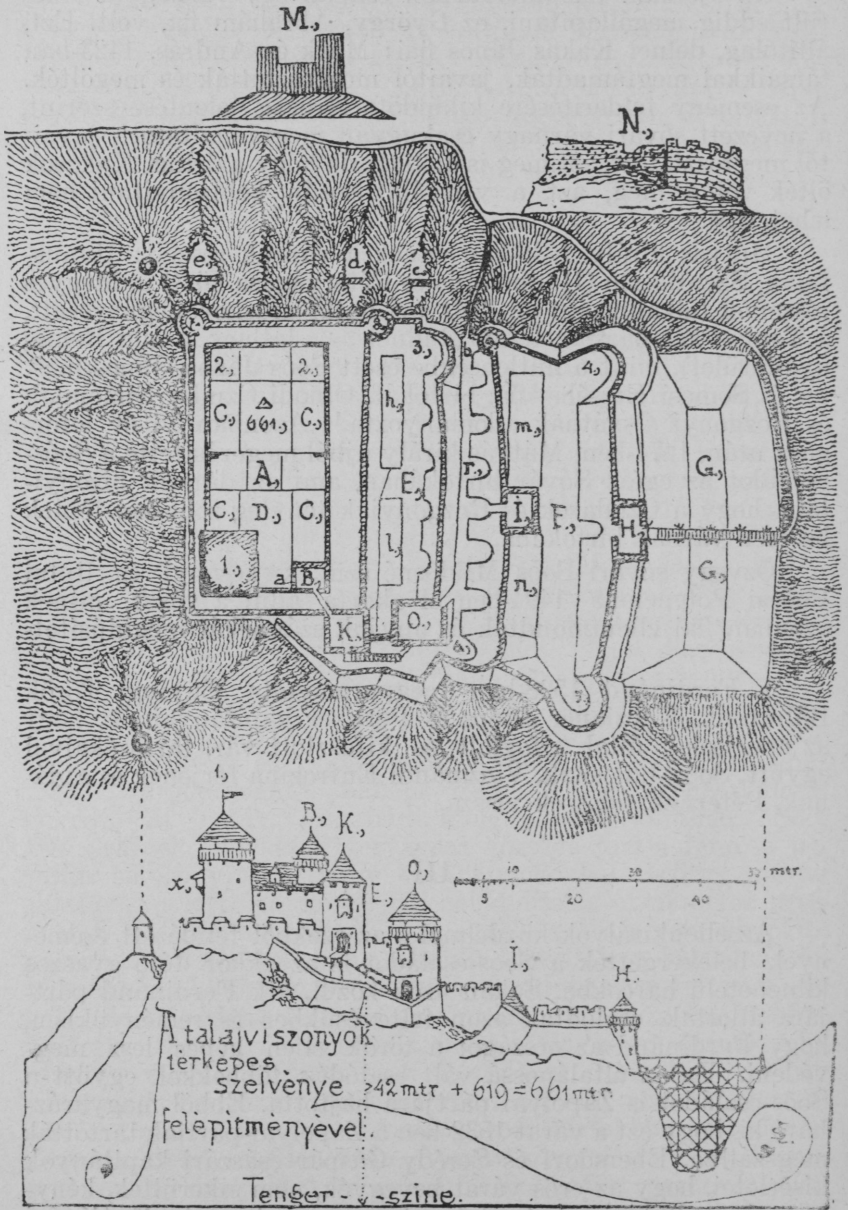
Mátyás király 1438-ban ennek a várnak részeit: Hanusfalva, Szentlászló (Hanusfalva és Pétervágása közt) és Megyes részeivel (alkalmasint az 1285. évi határjáráskor megnevezett, a Toplya két partján fekvő Rednek — lathew, a mai Remenye-terület), mint a hűtlenségbe esett Soós János, János mester és Somosi Erzsébet fia, birtokát, Olnodi Czudar Simonnak és Rozgonyi Osvátnak adományozta.<sup>14</sup> Azonban 16 év leforgása után, 1474-ben, Mátyás király újból megerősítette a Soós-családot az egész Sóvár birtokában, ami azt látszik bizonyítani, hogy a Czudarok és Rozgonyiak tényleg sohasem léptek be ezen várnak birtokába.

Özvegy sóvári Soós Miklósné szül. kwacsányi és liptai Poócsi Potencianø 1494-ben el akarta adni a várat, minek azonban fiai ellentmondtak és anyjuk szándékát megghiúsították.<sup>15</sup>

I. Ferdinánd 1528-ban megparancsolta Enyingi Török Bálintnak, Kaczianer János és Peruker kapitányainak, hogy az erjesiek által elfoglalt és kifosztott vár, tartozékaival együtt, Soós Jánosnak, Viczmánda Eufrozina férjének és apjának, Péternek, adassék vissza.

### III.

Az ellenkirályok küzdelmei s az ezekből felidézett események belekergették a Soós-családot is az akkor dúló gyászos kimenetelű harcokba. Sokan azok közül, kik Ferdinánd pártjára állottak, csalódtak azon feltevésükben és reményükben, hogy Ferdinánd az országot a török ellen képes lesz megvédeni. Ez az általánossá vált csalódás többekkel együtt a Soós-családot is Zápolyai pártjára hajtotta. Ebből magyarázható ki, hogy ezt a várat 1532-ben a Zápolyai-pártiak tartották megszállva. Ebersdorf és Serédy Gáspár császári kapitányok kísérletei, hogy az erős várat bevegyék, nem sikerültek, kénytelenek voltak eredménytelenül onnan elvonulni.<sup>16</sup> Sóvári Soós Péter fiai, Albert és Miklós, unokája, Ferenc, makacsul



3. ábra.

védtek Sóvárt Fels Lénárt császári tábornok hadai ellen, de mert segínyt nem kaptak, kénytelenek voltak magukat 1537-ben megadni; ezzel a várral egyidejűleg a szomszéd Sebes, Kapi és Makovica várak is meghódoltak a császáriaknak. Ebből is látszik, hogy a sóvári várnak mily fontos szerep jutott, mert annak feladása a közeleső várak elestét is előidézte. Fels tábornok, minthogy hadműveleteire pénzre volt szüksége, a lefoglalt Sóvárt az eperjesieknek 5521 forinton zálogba adta.<sup>17</sup> Ebben az időben Sóvár község közelében, a „Várhegyen“ épült várnak értéke már alább szállott, és pedig azért, mert ez időben hazánkban a lőpor és lövészerszámok használata mindjobban terjedt. Ellenben a sósújfalusi határban, a „Tarkeu“-hegyen épült kővár szerepe növekvőben volt. Tehát ebbe az időbe tehetjük a tarkói Sóvár bástyázott művekkel való megerősítését is.

Időközben a Soós-család ismét Ferdinánd kegyelmébe jutott, minek folytán az 1528. évben kelt parancsot, hogy a várat a családnak adják vissza, megújították. Eperjes városa azonban a sóvári várnak és tartozékainak visszaadását örökké halasztgatta. Emiatt végre a királyi sereg 1542-ben megszállta, mire aztán a következő évben Sóvár ismét a család birtokába jutott.<sup>18</sup> De az eperjesiek Ferdinánd felvidéki hadjáratai alatt, 1552-ben, ismét elfoglalták a várat s azt birtokukban tartották. A várban talált ingó javakat pedig *Kacziáner, aranygyapjas vitéz és Ferdinánd főkapitánya, megtartotta „magának“*.<sup>19</sup> I. Ferdinánd király 1556 szeptember 26-án Bécsben kelt levelében meghagyta Pucheim Farkasnak és Szerdahelyi Dersffy János kassai kapitányainak, hogy idősb sóvári Soós Györgyöt (Péter és Vetési Zsófia fiát), a Báthory György hadai által szenvedett károkért, Csicsva várának javaiból kárpótolják. Ezen levélből kiviláglik, hogy Soós Györgynek fia, Péter, előbb Báthory György híve volt, de ennek szolgálatából, még a szolgálati év letelte előtt, a király hűségére visszatért. Báthory, felháborodásában, Soós György Sóvár községben létező házáat (curiáját) Csicsva várából indított haderővel megrohantatta s úgy Soós Pétert, mint utódját, élve vagy halva, maga elé hozatni parancsolta. Mire azonban Báthory hadai Sóvárra érkeztek, már Pétert nem találták ott, csak apját Györgyöt, a sóvári „nemesi curiában“, kit aztán aggkora dacára, noha személyileg mitsem vétett Báthory ellen, súlyos testi bántalmakkal illettek és Sóvárról az ott talált összes ingójavakat elvitték. Soós György a fentírt sérelmekért kárpótlást kapott, ezenfelül 1559-ben Soós Pétert a további Báthory-szolgálat alól is felmentették, azzai a fel-tétellel, hogy egypár foglyot a német fogságból kiszabadítson.<sup>20</sup>

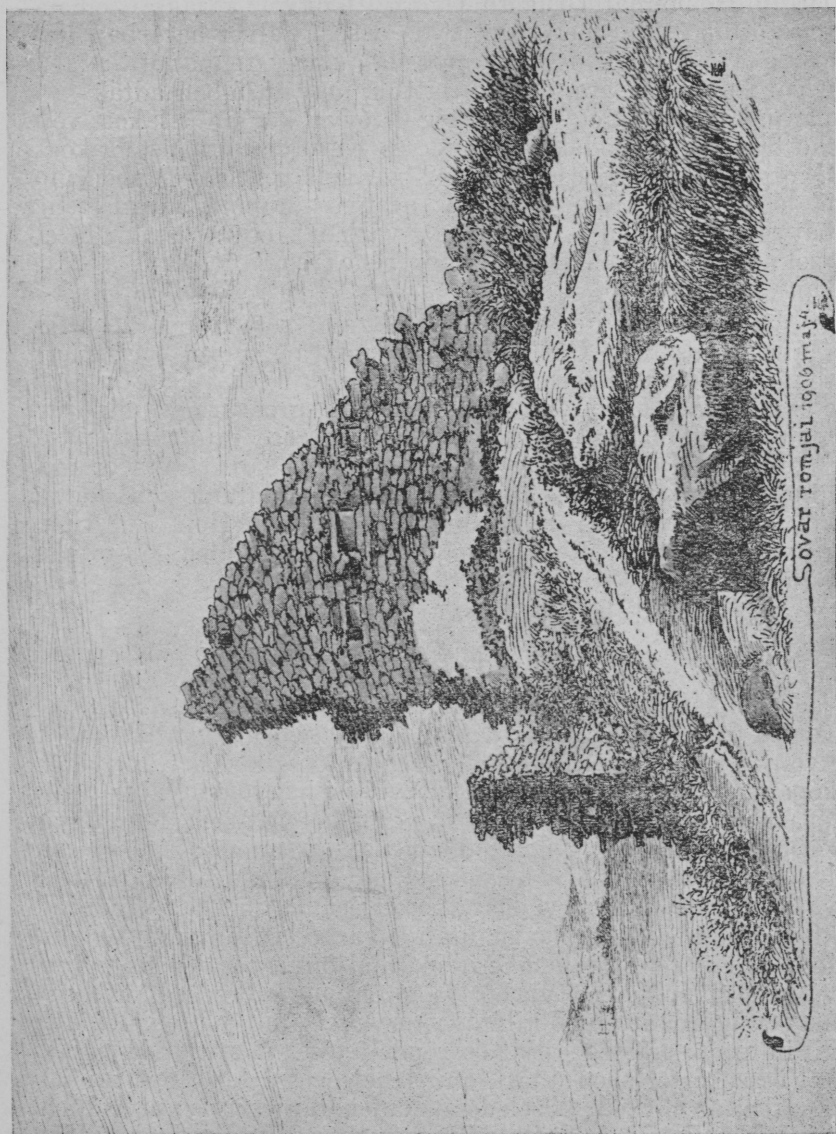
Később Czobor Imre nádorhelyettes kapott megbízást, hogy Sóvár községben határjárást tartson és egyúttal a Soós-családdal alkudozást kezdjen azon célból, hogy a sóvári sóbányákat és a hozzájuk tartozó uradalmat, megfelelő csereérték mellett, a királyi kincstárnak engedje át.<sup>21</sup>

Minthogy a tarkői Sóvár várkastélya, a Zápolyaiak kihalta után is még gyűlőhelye volt párthíveiknek, 1575-ben parancsot kapott Wernher György, Sáros-vár kapitánya, a sóvári vár lerombolására.<sup>22</sup>

#### IV.

Miután Sóvár községben és területén a sóskúton kívül kőst is fedeztek fel, kísérlet tétetett aziránt, hogy a sóvári uradalom egy része Sáros várához csatoltassék, mit azonban a Soós-család akkor megakadályozott. Majd Csernel Tamás nádori ítélmester bíróilag intette meg a Soós-családot, hogy az uradalmat a kincstárnak engedje át. Soós János és ennek unokaöccse, Kristóf, ez ellen tiltakoztak, azt is felhozván, hogy a család nem volt annak rendjén törvényesen megidézve. Azonban a kincstár minden áron meg akarta szerezni a sóvári uradalmat és 1576-ban rendes pert indított a család ellen. Még 1578-ban is tiltakozott Soós János az ellen, hogy Sóvár uradalmáért őt kielégítsék és a kielégítés elfogadására kényszerítsék. A per soká húzódott és még annak folyamán, 1585-ben, a Sóvárhoz tartozó Gulvész, Ujfalu helységek, Csanáros és Botha pusztákért kárpótlás címen: Sókút, Rad, Szinyér, Kisujlak, Imregh és Kisfalud zemplénavarmegyei birtokokat, Megyes, Hanusfalva mezővárosokat és Filkevágás meg Kisfalud sárosvármegyei pusztákat írták át a család javára.

Dacára annak, hogy a család ez ellen kifogásokat tett, 1592-ben a kincstárra kedvező ítélet hozatott és végrehajtás útján a sóbányák s velük együtt a 300 évet meghaladó gyakorlott jog a Soós-családra örökre elveszett. A sóbányászatot királyi egyedárúsággá tették. Az edelényi csata után, 1604-ben, Básta György a Kassát megszállva tartott Sennyei ellen nem boldogulhatott. Eperjest és környékét választotta csapatai számára téli szállásul. A császári lovasság, Kollonics vezérlete alatt, Sóvár községben a Soós-család curiáiban helyezkedett el. Bocskai István erről értesült, mire hajdui a sósujfalusi határban levő várból éjjel rájuk ütöttek és üldözés közben a Tárca völgyében, Szentpéter alatt, négyszázat vágtak le a vasas németek közül.<sup>23</sup> (I. ábra.) Darnóczy Anna, ki a mezőkeresztesi síkon súlyosan megsebesült és Kassán 1596-



4. ábra. A vár leplezőtoronyának maradványai. (1916.)

ban sebeiben elhalt sóvári Soós Albert özvegye volt, 1618-ban már bért fizet a kincstárnak a sóbányáért. Két évre reá (1620) Homonnai Drugeth György lengyel kozákjai elhamvasztották Sóvár helységet;<sup>24</sup> de a sósújfalusi határban levő vár a Tarkó-hegyen ekkor még úgy-ahogy fennállott. Ambár e vár lerombolására, amint láttuk, már 1575-ben adták ki a parancsot, annak egy része még 67 évvel később is lakott volt, mert sóvári Soós István, Péter és Károlyi Bora fia, Rákóczi György lovasparancsnoka, 1642-ben kelt végrendeletében úgy emlékezik meg róla, hogy „az aranyos szablya, mit Ferencz bátyjának hagyott, fent van a várban“, egy nyesttel bélelt szoknya, melyet Soós Judit nővérének hagyott, az is a „várban“ vagyon.<sup>25</sup>

A Wesselényi-összeesküvés részese: sóvári Soós György (János és uszfalvi Usz Éva fia), hosszas per után, bár semmit se tudtak reábizonyítani, birtokainak kétharmadát veszti, s ezzel a még a Soós-család kezén levő sárosvármegyei sóvári birtokok, 1671-ben, az államkincstár kezére jutottak.<sup>26</sup>

Zentül az egykorú okmányokban a sóvári várról már nincs többé említés, csak sóaknákról találunk adatokat, a következők rendben: 1. Mathias-Schacht, 2. Hop, 3. Altère von Salzstein, 4. Reitgruben, 5. Thomas-Stollen, 6. István-Säulen.<sup>27</sup>

## V.

Jelenleg az Eperjesről Tótsóváron át a Delne völgyébe vezető útvonalon felöltik a sóvári hegységről leágazó nyúlványon, a 661.  $\Delta$  m. számon, az a sötétlő sziklaszirt, mely térképeinken „Zamek“-nek van jelezve, ősi hagyományaink pedig „Tarkeu“ vagy „Tarkó“-nek nevezik, melynek fennlapján egykor „a második Sóvár“ emelkedett. A romokhoz Sósújfalu felé kell eltérni, hol e helység elhagyása után északra felé a váraljai (hradovai) „vadászlakhoz“ érünk, ahonnan rövid, de kissé fárasztó kapaszkodás után a várhelyre jutunk. A szikla fennlapját keletről megkerülve találjuk azokat a falmaradványokat, melyek a várból még fennmaradtak. A várhegy magasságáról meglepő kilátás van. A felsorolt adatokból máris kitűntek az erősség céljai és rendeltetése. A szomszéd várakkal összeköttetésben állott, ami lehetségessé tette optikai jelzésekkel az ellenség közeledését idejekorán észrevenni és hírül adni. Emellett még helyi célja is volt e várnak, amennyiben ősidőktől fogva az ottani sóaknák biztonságát szolgálta és az uradalmat őrizte.

A „várpalotának“ még meglevő romjai 1906-ban 6 méter magasságban voltak láthatók a szikla talaja felett (3. ábra).



5. ábra. Falrész a vár maradványaiból. (1906.)

Az építősíkból kimagasló falmaradvány az alaprajzon sötét foltokban van feltüntetve. A felső szikla fennlapján, négyszög alakban, körülbelül 40 méter hosszúságban és 21 méter

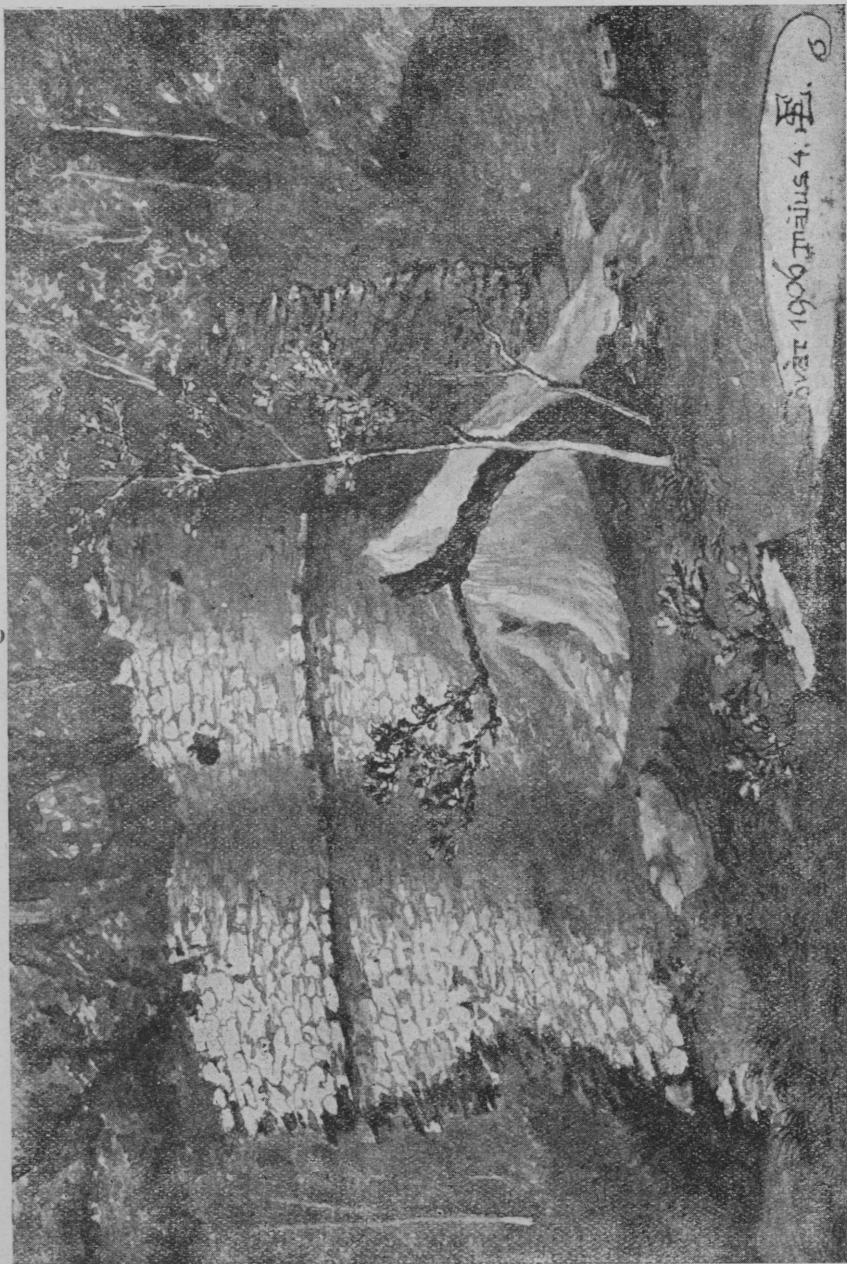
szélességben volt a várpalota épületének alapzata. A délnyugati saroknak belsejében egy kikerekítés fordult elő (1.), nyugati oldalán három gerendaággal, (4. ábra) tehát az egykori kitekintő „erkély“ támaszainak fészke volt. Ennek a rommaradványnak belső alsó részén még mészvakolat volt észlelhető a gerendaágyak alatt. Ha pedig a Sándi tanár 1863-ban felvett rajzát figyelemmel kísérik, a gerendaágyak felett még két letöredezett ablaknyílást is látunk. Egy 1828-ból származó régibb képen, mely Eperjes városát ábrázolja, háttérben látszik a tarkói sóvárnak nyugati látképe két toronnyal. Az egyik torony alacsonyabb a másiknál, mely attól jobbra mutatkozik (3. ábra *M*). Miután a vár szikláján sehol másutt nyoma sincsen a „fő“ vagy „örtoronynak“, bár ilyennek feltétlenül kellett lennie, a kép nyomán feltehető, hogy az említett délnyugati falsarok (1.) ilyennek a maradványa, mely mint „leplező-torony“ (Blendthurm) a többi sarkokon levőket (2. és *B.*) terjedelemben és magasságban is jóval felülmúlhatta; mire nézve az „erkély“-nyomok bizonyosságot nyújtanak. Stephanie Adolf százados, középkori várainknak érdekes és szakképzett újból való szerkesztője, a cs. és kir. udvari könyvtárnak Eperjes városát ábrázoló, Guaschban festett képen ily alakban, mint ahogy azt kimutattuk, látta Sóvár rommaradványait, ami a tornyok lételét bizonyítani látszik.<sup>28</sup>

Az említett falsarkon egy falrész egyenszögben keletre vezet le, melynek végében szintén egy gerendaágy észlelhető. Miután itt a sziklafennlap legjárhatóbb részéhez lehet jutni, feltehető, hogy a legfelsőbb kapubejárat (3. ábra *B.*) itt volt és az a gerendaágy, a „zárógerenda“ fészkeül szolgált. Ezt a gerendaágyat még 1896-ban a nyugati oldalról is felvettem, mely 5. ábránkon *a.* betű alatt van feltüntetve, de 4. ábránkon is kivehető. Mert pedig ez az építkezés, a talaj helyzeténél fogva, lényeges magasságban nyugszik a sziklán, a felső vár-részbe a feljutás lépcsőkön vagy faalkotmányon volt csak lehetséges a *K.* várkapu tornyából (3. ábra *K. O.* és *B. K.* között).

A fennlapon levő horpadások a lakhelyiségek osztályozását gyaníttatják (*C*), valamint azt is igazolják, hogy a főépületnek egy kis „udvara“ is volt (*D*).

A sziklafennlap keleti szélével párhuzamosan, 8 méterrel lejjebb, egy éppen olyan széles, de alacsonyabb „foktér“ (terrasz) van, mely jelenleg ugyan épületnyomokat nem mutat, mégis kétségtelen, hogy az hajdan bizonyosan gazdasági és lakcélokra használtatott (3. ábra *E. h. L.* és *O.*).

Pár méterrel lejjebb, ismét párhuzamos vonalban, egy árokhoz hasonló mélyedés található (*r*), mely azonban keskeny



6. ábra.

volta miatt (alig 2 méter széles) nem árok, hanem inkább „rekesz“ (Zwinger) lehetett. Ez annyival inkább hihető, mivel beléje az északi végében, leszelt és mesterségesen tágtított sziklahasadékon, egy „búvó-ajtócska“- (Potern-) szerű nyíláson vezetett fel a várba a gyalogösvény (*b.*).

A sziklahasadékok, melyek az északi keskeny oldalat környezik, különösen jellemzők. Ilyen több fordul elő (*c. d. e.*). Valamennyi, az egy bejáróhasadék kivételével (*b.*) el volt falazva, minek nyomai láthatók s ezen futott végig a „körfal“ (8. és 7. számok közt).

Egynéhány sziklacsúcson (*f. és g.*), melyeknek koronája mesterségesen lapított, „örtornyocskák“ állottak azon célból, hogy a szikla meredek és szaggatott fala, nemkülönben a völgy megfigyelhető legyen. Ilyesmi Szepesvár lovagházánál is észlelhető.

Az északkeleti sarkon a félkörönd maradványai még 6—8 méter magasságban láthatók voltak. Ehhez csatlakozott a „külső körfal“ (äussere Ringmauer), mely lapos ívben záródott a délnyugati szegleten álló kaputoronyhoz (*K.*). Így képezte a legalsó „sáncolatot“ (*F.*), melynek összekötő kapcsai gyanánt a 3. 4. 5. 6. számú köröndök és a 9. számú „figyelőtorony“ szolgáltak.

Ez után következett a sziklaszírttel összekötő „hegynyakon“ a mély és széles „nyakárok“ (Halsgraben: *G.*), melynek közepén a „főbejárat“ egy fahídon át vezetett az árok túlsó részén levő „kaputoronyba“ (*H.*). Ennek csarnokán át juthatott csak a támadó a másik kaputoronyba (*I.*), vagyis a rekeszbe, ahonnan a felső várrész délkeleti sarkában levő „várkapuba“ (*K.*) a már említett módon történt a feljutás. Az *I.* kaputorony mellett, *m.* és *n.* betűk alatt, épületnyomok voltak láthatók. Alighanem szertár, raktárak és istállók lehettek. Egy pásztorgyerek, ki engemet e helyen kísért, úgy mondta: (tu bulyi kralyowszke mastalnye) „itt voltak valaha a királyok istállói“, ami némi módosítással, nem is oly hihetetlen. Itt ezen az alsó várrésznek északkeleti oldalán, a 4. számmal jelzett körönd mellett, egy nyitott ágyúlőrés maradt fenn (3. ábra *N.* betű). A löveg t. i. gát fölött (Feuer über Bank) lőtt. Kívülről ennek a köröndnek fennmaradt omladékát 1906 május 4-én még így láttam (6. ábra).

A vár leírásából kivehető, hogy a támadóoldal ezen erődnél keletről volt. Ezért kellett ezt a terepen kivehető hatalmas „nyakárokkal“, azonkívül pedig a felemlített „sánccal“ és „körfallyal“ megerősíteni. Ezeket a védműveket a felső várrésznek keletre eső hosszoldala védelmezte. Az alaprajzon



Sóvár középkori felépítménye  
dél-nyugatról tekintve

7. ábra.

(3. ábra) sötét foltokban feltüntetett maradványok helyekkel 4-től 12 méterig emelkedtek ki 1869-ben, hol az 1. számú torony nyugatra néző emeletes ablaknyílása is látszott. A terep alakulásából észlelhető, hogy „a tarkói Sóvár“ erős sziklafészek lehetett, magas falakkal és mély árkokkal környezve. Ezeket a közlekedési akadályokat a vár körül fekvő magaslatok indokolják. Bizonyos, hogy „a második Sóvár“, a löpor általános elterjedése és a fegyverek számos fejlődése következtében, eljátszotta tulajdonképeni szerepét, miután a mellékterepről dominálható, tehát kis távolságról tönkrelőhető volt, ami 1537-ben — mint láttuk — be is következett. Minthogy a kútat mindezideig nem tudtuk felfedezni, feltételezhető, hogy a vízellátás valószínűleg csövezetékkel történt, mint ahogy az Nógrád, Arva és több más váraknál előfordult. A sóvári hegyeknek a vártól keletre eső részein igen sok felhasználható forrás fakad, sőt magán a „Tarkó-hegyen“ is több alkalmas vizenyős hely látszik. Elhelyezése ennek a várnak, a festői sziklán, középkori várainknak egyik legérdekesebb példányát tárja szemeink elé, ahogy azt Stephanie százados ernyedetlen kutatása számunkra egy domborúan mintázott műben megörökítette. Ennek rajzát a 8. ábra mutatja. A hajdani kopár tar sziklákon most már szálas tölgyerdő vert gyökeret, a bozót és sűrű cserje is nagyon megnehezíti a várromok megközelítését. Eszményi csend és magány környezi az egykor sokat vívott sziklaerősséget. Az anyag, melyből a vár épült, vörös kemény mészkő (úgynevezett sárosi vörös márvány), mit a helyszínén fejtettek és nagyon kevés téglá. Ásatások e helyen biztosan meglepő eredménnyel járnának.

A közlöttek szerint megállapíthatjuk, hogy Sóváron a község feletti „Várhegyen“ az *első várépítkezési korszak* ismeretlen időktől körülbelül 1223-ig tartott és „Gátvár“ jelleggel bírt.

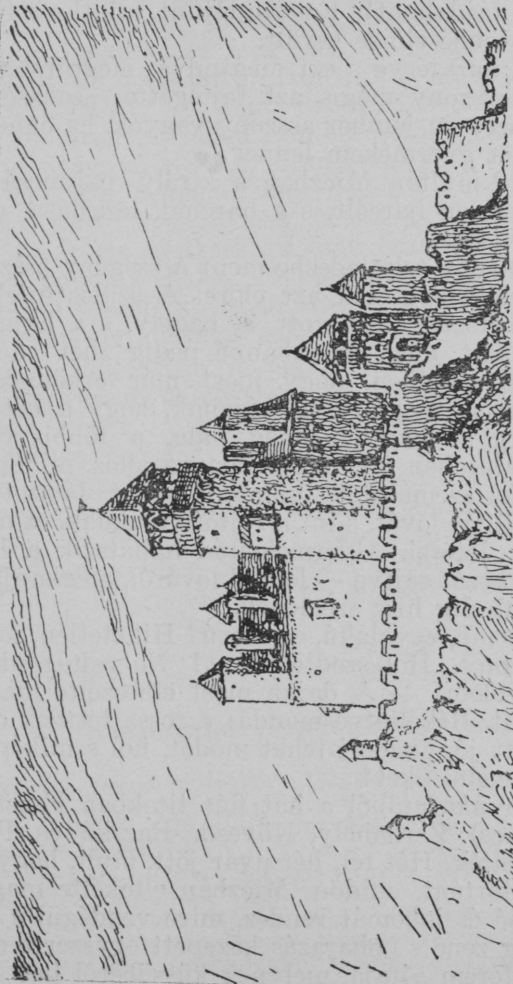
A *második várépítkezési korszak*, ugyanezen a helyen, a tatárdúlás után következett be, ahol a „Királyi vár“ állott, de hogy mint ilyen meddig tartott, nem állapíthatjuk meg, ámbár 1437 és 1438-ban még mint favárat emlegetik.<sup>29</sup>

A *harmadik várépítkezési korszak* György mester kővárának építkezésére vonatkozik, melynek keletkezése az 1288—1298. évek közé esik. A sósújfalusi határban a Tarkó-hegyen épült fel és tartott 1537-ig, ahol a jellegzetes középkori várépítkezéseken felül az újabbkori művár bástyázott szerkezete is már felismerhető.

A szép rege, mely e várhoz fűződik, ne maradjon érintetlenül.<sup>30</sup>

## VI.

Az Árpádok idejében élt egy magyar vitéz, kinek Miczbán volt a neve. Ennek felesége hét esztendeig magtalan volt és



8. ábra. Sóvár középkori felépítménye, Stephanie Adolf domborműve nyomán.

Tarkó-várban lakott. Egy napon a vár aljában elterülő erdő-  
ségből hazatérő férje elébe menvén, találkozott egy szegény  
koldusasszonnyal s apátlan három árváival; midőn ez alamizs-  
nát kért volna, a nagyasszony kedvetlenül ekként szólt kísé-

rőjéhez: „sohase hiszem, hogy ennek egy urától lehessen e három gyermeke“.

A szegény anyának érzése fellázadt e szavakra és fellobbanó haragjában a sértegetőre ekképen szórta átkát: „Áldjon meg az Isten téged kétszer annyival és viseld szenvedéssel a nagy fájdalmat!“ Ezután eltűnt, mintha a föld nyelte volna el őt s többé elő se került.

Miczbán, hazatérve s ezt megtudva, megpirongatta feleségét, de az asszony mégis azt fejtegette: „sohase hinné el kegyelmed, hogy én jámbor asszony vagyok, ha énnekem egyszerre csak két gyermekem lenne“.

Rövid idő múltán Miczbán a király parancsára hadba szállt, ott hősiiesen harcolt, s a harenak lezajlása után tűzhelyére tért vissza.

Azalatt otthon teljesedésbe ment a szegény asszony átka. Csodálatos jelek hirdették azt előre. A szülés éjjelén a vár tornyában „hétszer“ huhogott a bagoly, s a hajnali kakas „hétszer“ szólalt meg, Miczbánné pedig „hét“ fiúmagzatot szült. Kétségbeesésében, hogy most már erkölcsös hírének vége, meghagyja meghitt dajkájának, hogy a hét gyermek közül csak egyet hagyjon meg nála, a többit veszítse el. Miczbán hazatérőben már közel járt várához, midőn egy cseléd bukkan fel szeme előtt, ki nagy terhet látszott cipelni. A vitéz megállítja lovát, s int a rejtőző alaknak, ez megijedve, nehéz terhét leteszi. Gyermeksírás hallatszik a lepel alól. Miczbán — rosszat sejtve — leszáll lováról, megkapja a leplet, s azt lerántva, alig hisz szemének.

Hat csecsemő, egyalakú, egykorú? Hihetetlen, mégis igaz, mond az asszony. Hol szedted őket? Ne rejtegesd arcodat, szólj, parancsolom! — A dajka most elbeszélte mi, miért és hogyan történt. Békéltetve mondá: a rossz tettnek oka mégis szép, a vádlott jó, gondolj tehát módot, hol s mikép lehessen biztosan felnevelni őket?

A nagyúr akaratából a hat fiút titokban Eszeny, Zecch (a mai Gálszécs), Zerdahely, Kövesd, Bacskó és Purustyán váraiban nevelték. Hét tél, hét nyár jött, mult, hogy a csodás esemény megtörtént, midőn Miczbán eltökélte magát, hogy nem vár többé és lakomát rendez, mire vendégül a nádort is meghívta. Víg zene s poharazás közepett egyszerre csak megnyílt a lovagterem ajtaja, melynek küszöbéről hat szépalakú fiúgyermek toppan be. Miczbán ekkor szót kérve, elmondja: „Hét esztendeje, hogy hadból jöve, ezt a hat gyermeket a halálnak odavetve találtam“, s kérte: „mit érdemel az olyan anya, ki balgatag hitében ilyen hat fiát elveszteni engedte?“ Ekkor Miczbánné szólalt meg, s hogy a gyanúsítást magáról

elhárítsa, odakiáltott: „Halált neki, ki e gyermekeket megöletni rendelte!“ „No hát boldogtalan — szolt Miczbán —, te vagy az! Hogy erkölcsödet a gyanusítás meg ne sértse, elhagyott az irgalom!“ „Hát ezek az én fiaim? Hála annak, ki őket a haláltól megváltotta, míg holtnak véltem őket, örömet haltam volna meg, de most, hogy az átok áldássá vált, kegyelmet kérek tőled, férjem, bocsánatot, szerelmet.“ Nyomban oda is borult ura lábaihoz, ez meg szívesen megbocsátott erkölcs-féltő nejének, de hozzátette: „Halljuk a nádort, a nagy bíró mit lát, s mit ítél ő?!“ — Néma csend közepette a nádor ítélete ez volt: „Jó hírnevet védeni, az erkölcsöt gyanútól menteni, szép tulajdonság, kötelesség, de másnak kára nélkül! Az asszony, ki hat gyermeket ölt meg, hatszor gyilkos volt, a törvény halált vérrel bosszul meg. Másrészt az asszony mentés-gére szól az, hogy gyilkossága csak szándék maradt, s az a körülmény, hogy az el nem követett bűn már „hét“ évig gyötörte lelkét. Ily esetben az asszony bírása csakis férje lehet, kire a törvény vérhatalmat ruház.“

Miczbán megértvén a nádor ítéletét, így szolt: „Jer karomba, kedvesem, boldogságomat továbbra is benned keresem, áldjuk Istent, ki engem odavezérelt, hogy megmenthettem hat fiainkat s velök tégedet!“

Ez a mese a hiteles bizonyítékokkal annyiban egyezik, hogy Simon comesnek (a rege Miczbánjának) tényleg, ha nem is egyivású, de „hét“ fia és egy leánya volt.

A sóvári hegyekben pedig „Simon köve“ a Baksa-nemzet-ségheli Tamás fia, *Simonnak* örzi emlékét.

## VII.

### Kútforrások Sóvár történetéhez.

<sup>1</sup> Katonai részletes térkép 1:75000. 10. öv, XXIV. oszlop. Eperjes.

<sup>2</sup> Soós esld. lt. (Magy. Nemzt. Múz.), és „Földtani Közlemények“ 1885. Budapest.

<sup>3</sup> Az eredeti hártya Eperjes város levéltárában. Közölte *Wenzel Gusztáv*: Új okmt. VIII. 11—12. l.

<sup>4</sup> Az eredeti hártya Soós cs. lt. (No. 13. Fasc. No. 1.). A levélben megnevezett újvári esperes tulajdonképpen sárosvármegyei esperes volt; t. i. Sáros vármegvét régebben „Újvár-vármegyének“ nevezték.

Marussi Olasz János, mint a sóvári Soós cs. levéltárosa, Soós Imre megbízásából 1818-ban, a rövidítésekkel szerkesztett eredeti okleveleket pecsét alatt lajstromozta. Ezek között az idézett 1285. évi január havában kelt oklevélben foglalt, s a sóvári uradalomra vonatkozó határjárást eképen adja:

Prima meta que separat a Terra Kendy incipit a parte occidentati in capite cuiusdam rivuli, qui vulgariter nuncupatur Kyhus-pothok, et inde descendit ad alium rivulum, qui Zenegethupothok nuncupatur, et per eundem descendit ad fluvium Tarcha, et ibi saliens ipsum fluvium Tarcha, circa Berkus-Laza inde descendit per eundem fluvium versus meridiem, et pervenit ad quandam fluvium Mogoshydpothoka nominatum, qui separat a terra Yzbegeh, et inde per eundem fluvium per magnum Spatium vadit versus partem orientalem et pervenit ad unum rivulum, qui vocatur Zaroz-pothok et per ipsum rivulum vadit ad partem Septentrionalem, et cadit in caput cuiusdem fluvii Keureus-pothok et per ipsum fluvium descendendo veniet ad locum Keral-Zalasa, et ibi cadit in fluvium Delne, et ipsum fluvium Delne transeundo cadit in rivulum Laz-pothok nuncupatum, et per ipsum ascendendo adhuc ad partem orientalem pervenit ad quemdam montem, qui Gumur-Hege nominatur, et inde descendit ad locum Wechbere nominatum, et ibidem cadit iterum ad fluvium Delne et per eundem fluvium ascendit ad plagam orientalem, et pervenit ad quemdam fluvium Bysthre-pothoka vocatum, et inde descendit ad fluvium Thoppli, et per eundem fluvium ascendit ad fluvium Rednekterw vocatum, et per eundem venit ad monticulum Mogluch, et inde venit ad unum Berch, et ipsum saliendo versus meridiem cadit ad magnam viam, et per eandem viam eundo adhuc versus meridiem, cadit in fluvium Sebes, et salit ipsum ad partes meridionales et per eandem viam venit ad Caput cuiusdam fluvii Medyes-pothoka, qui separat a terra populorum de Kelemes, et per eundem per magnum Spacium descendendo versus occidentem ad finem dicti Fluvii vadit ad stagna quidem, quae vulgo Kendermachala (de lehet Kendermochyda is,) nuncupatur, et inde descendit ad Fluvium Chzeckthow, ubi est transitus in eadem Aqua. et per eandem aquam descendit, versus meridiem, usque ad illum locum ubi praedicta Aqua cadit in alium fluvium Tarcha nominatum circa villam Arkus, filij Ech, et per ipsum Fluvium Tarcha descendendo in magna quantitate Spacy, venit iterum ad locum Berthus-Laza superius dictum, ect. ect.

Ezen adománylevélnek van még egy 1346-ban kelt átíratata is a Soós cs. levéltárában. Valószínűnek tartom, hogy ezt a levelet Soós Péter a György mester fia iratta át, kinek a Chykury-ekkel volt pere. Ezenfelül közölve van ugyanez az adománylevél Wenzel Gusztáv. I. m. XII. köt. 432—438. llyain.

Az oklevél határjáró részét, a benne előforduló helynevekkel s a patakok jelzőivel együtt, igyekeztem úgy leírni, amint azok az eredeti hártján olvashatók. A határjárás értelmét, a helyszínének bejárása s a katonai felmérés alapján, itt közlöm:

Az első határjel a *Hyuspathok* (a). Ez a patak választotta el nyugaton az uradalmat a *Chendy*-ek földjétől. (b.)

Kende község, a mai Szentpéterrel szemben, a Tárca-folyó jobbpartján van, a kendei erdővel együtt. Két Kende volt még a Hunyadiak korában is. Még pedig: Felső-Kende, vagy Nagy-Kende és Kis-Kende, vagy Alsó-Kende. Ezek később összeolvadtak. A Kendiek földje tehát, a mai Kendétől északra, Enyickével szemben, a  $\diamond$  305 vagy  $\diamond$  230 magaslattalig terjedhetett. Ezek után megállapíthatjuk, hogy a Kyhuspatak, mint a határjárás első határjele, a mai Harság községtől keletre eső  $\diamond$  403 magaslaton eredő és a községen át folyó víz. A határvonal ettől a forrás-

tól nyugatra visz minket a *Zenegethwopthok* (Szénégetőpatak) medrén a *Tharcha* (Tárca) folyóhoz (*c*). Itt, *Berthuslaza*-t megkerülve (*d*) a mai Sárosszentpéternél átkelt (*e*) és ettől a folyótól nyugatra a *Mogoshidpotohok*-ához ért (*f*). *Berthuslaza* nem más, mint a mai Sz. Péter, Mogoshidpataka pedig, Csánki szerint, a mai Mocsármány község. („Magyarorsz. tört. földrajza a Hunyadiak korában“: I. 299. és 329. l.)

Ez a Magashídpataka választotta el az uradalmat *Izbegh* földjétől (*g*). E név alatt a Zbugyai vagy Izbugyai család rejtőzik. (*Csánki*: i. m. I. 329. l.)

Innen kelet felé a *Zarozpotohok*-hoz (*h*) (Szárazpatak) jutott a határjáró bizottság. Ezen át északnak a *Keurewopthok* eredetbe szakadt az útjuk (*i*). Ez a jelző, szerintem, „Kőröspatak“-ot jelent. Mind a Szász-, mind a Kőrös-patak a Király-hegyről délre leágazó, ◊ 602-vel jelzett hegy tövében fakad. Ezekben a vizeken átkelve, a *Geralsalasa* helyhez értek (*k*).

A *Delne* folyásán átkelve (*l*), a Lázpatak medrén (*m*) keletre a *Gumurhege*-hez jutottak (◊ 618. *n*). Ez vagy Gumur- vagy Gómör-hegye lehet. Innen a *Wechbere* nevű helyhez (a mai Szilgord-Vadászlakhoz, ◊ 545.) szállottak le, ahol ismét a *Delne* folyásához értek. (A *Delne*nek két forrásvizét ismerjük. Az egyik, a Kis-Delne, a Hármashatárhegy [◊ 1025.] lejtőjén fakad. A másik a Nagy-Delne, mely a Simonkövén [△ 1092] ered.)

A Nagy-Delne medrének irányában az (*o*) határponttól feljutottak a *Bystra* patakhoz (◊ 720. *p*), amelyet ma Beszterce patakának hívnak. Onnan leszállottak a *Thopla* (Tapoly) folyásához (*q* ◊ 159.), majd feljutottak a *Regnegthew* (Rednektő), a mai Remenye patak, folyásához (*r*). Ezen át a *Megluch* hegyecskeig jutottak (*s* ◊ 337.). Innen egy *Wersch*-hez érkeztek, ami csak „bérc“ lehet. Délfelé egy „Nagy út“-ra értek, amelyen a Sebes vízéhez jutottak. Ezen a folyón átkelve (*u*) a déli részekhez értek, a *Medyes* patak eredetéhez (*v*), mely a kellemesi népek földjétől (*w*) választotta el az uradalmat. (Medyes-patak.)

Itt egy nagy térségen át nyugat felé, a Medyes vize beömléséhez, a mocsarakhoz jutottak, melyeket *Kendermochidla*-nak, vagyis kenderáztatónak nevezték (*x*). Innen lementek a *Zwkwthw* (Szekcső) folyásához, ahol ezen a vízen át lehetett kelni. Innen arra a helyre vitt útjuk, ahol *Arcus*-nak, Ech fiának, faluja volt (*y*) és amelynek táján az említett víz a Tárca-ba ömlik, a mai Vilecz alatt. Végre, a Tárca-n is átkelve, ismét eljutottak a már említett *Berthus-Láza*, vagyis a Magoshíd patakának beömléséhez s itt a határjárás be is végződött (*z*).

<sup>5</sup> *Zsoldos Ferenc*: Tereptan 1875. évi kiadás 7. lap. 9. §. *a*) alatt. „Tarkou“ vagy „Tarkó“ kifejezés, a tar-szikla vagy kő-görey fogalmakból kapta a jelzőt. Ilyen sziklák magas hegyvidékeken mutatkoznak. Karácsonyi János tévedett, amikor György mesterről azt mondta, hogy Tarkó várát ő építette volna. („A magy. nemzetségek“ I. 161. és 163. ll.) Ugyanoly természetű hegy, mint a sós-újfalusi határban lévő, volt a Tarkó határába eső ◊ 736 m számú várhegy, melyen „Ruine Kamenica“ tündöklék.

<sup>6</sup> Adománylevél György mestertől 1288—1289. Tamás és Péter, Hypolit fiai, részére azon hű szolgálatokért, melyeket minden hadivállalataiban oldala mellett végeztek. (*Wagner*: Sárosi Dpl. 301. *Katona*: T. VI. 958. és *Fejér* Gy. V. 3. 397. — V. 2. 150. ll.)

<sup>7</sup> Eredeti hártya: *Soós cs. lt.* A M. Nemz. Múz. 14. és 11. Külirat: *Concessimus etiam eidem mgst. Georgio. Castrum construere predictum SOWAR, per defensive sua et suorum.*

<sup>8</sup> *Fessler*: *Die Geschichte der Ungarn und ihren Landsassen.* II. 698. l.

<sup>9</sup> *Soós cs. lt.*: M. N. Muz. Eredeti hártya. Nr. 16.

<sup>10</sup> *Fejér Gy.*: VI. 2. 150., 151. ll. *Wagner*: S. Dpl. 310. l. és *Katona*: T. VI. 1192. l.

<sup>11</sup> *Soós cs. lt.*: Pál országbíró 1328. évi levele. No. 23. — 33—37. lapok az *Ellenchuban*.

<sup>12</sup> *Soós cs. lt.*: *Documenta LITERALIA SECULI XV. FAMILIE SOOS de SOWAR. TRANSVMTA JASZOWIAE.* 1780. Különösen figyelemreméltók a Soós. és Synka-családok között lefolyt perek; valamint ófalvi *Kosztka Vilmos* nyugalmazott főmérnöktől Sóvár története 1873-ból.

<sup>13</sup> *Soós cs. lt.*: Anno 1423. másolat. Nr. 49., 72., 73. lapok az *Ellenchuban*.

<sup>14</sup> *Országos Lt.*: *Neo. Reg. Acta.* Közölve *Kosztkánál.* Megvan a *Soós cs. lt.*-ban is.

<sup>15</sup> *Soós cs. lt.*: 1494. évszám.

<sup>16</sup> *Kais. König. Anzeiger*: VI. Jahrgang, Seite 101.

<sup>17</sup> *Sárosmegyei Közlöny.*

<sup>18</sup> *Besztercebányai országgyűlés 9. t.-c. és pozsonyi országgyűlés 1. t.-c.*

<sup>19</sup> *Soós cs. lt.*: A M. Nemz. Múz.

<sup>20</sup>, <sup>21</sup> *Soós cs. lt.*: A M. Nemz. Múz. *Ellenchus XVI.* Anno 1559. és Anno 1556—1564; megnevezve: kik törtek *Soós Györgyre*, *Sárosmegyei közlemény.* az oklevél felzetén van följegyzve: „Az kis gróf ellen való vallatása.“ *Salm t. i.* a szeptesi kamara igazgatója volt.

<sup>22</sup> *Korabinszky*: *Geographischer Lexikon*: *Wernher György*, eperjesi születésű polgár, tudományosan képzett „*Medikus*“. Az ellenkirályok küzdelmei alatt, követségben járt *Eperjes város* részéről *I. Ferdinándhoz* *Regensburgba*, de *Laskó Hier.* és *Minkovics Miklós* által *Plesz váránál*, *Sziléziában* feltartóztatták. *Árva vára kapitányának*, *Kosztkának* átadatván, onnan csak 23 heti rabtság után váltották ki. *I. Ferdinánd király tanácsnoka*, később *Nagy-Sáros várának kapitánya* volt.

<sup>23</sup> *Rónai Horváth Jenő*: *Magyar hadikronika* II. köt. 162. l. „*Boeszkai háborúja Rudolf ellen.*“

<sup>24</sup> *Soós csal.* id. lt. Anno 1618. és *Rónai Horváth Jenő*: id. m. II. 178. lap. „*Bethlen Gábor első támadása Ferdinánd ellen.*“

<sup>25</sup> *Soós cs. id. lt.* Anno 1642.

<sup>26</sup> *Ugyanott és Pauler Gyula*: „*Wesselényi Fer. összeesk.*“ II. köt. 403. l.

<sup>27</sup> *Kosztka* idézett műve és *Böethius*: *Kriegshelm* T. 2. p. 113., valamint *Bodehner*: *Ung. Magazin*, 1782. II. 321. l.

<sup>28</sup> Az 1828. évi látkép *Guasch-szinezése* ügyes és nagyon megbízható képet nyújt. *Eperjes város városháza*n 1906-ban ottjártamkor láttam ezt a képet.

<sup>29</sup> *Csánki Dezső*: *Magyarország történeti földrajza a Hunyadiak korában.* I. 284. *Castrum lapideum cum turri pro majori parte cum lignis preparate.*

<sup>30</sup> *Soós Elemér*: „*Miczbán eredete.*“ *Turul* VIII. 43—45 ll.

*Soós Elemér.*